

## عنوان مقاله:

کتاب و کتابت در قرون اولیه هجری

## محل انتشار:

دوفصلنامه مطالعات ایرانی، دوره 11، شماره 21 (سال: 1391)

تعداد صفحات اصل مقاله: 16

## نویسنده:

مژگان اسماعیلی - عضو هیات علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

## خلاصه مقاله:

با ظهور اسلام، اعراب موفق به نفوذ در کشورهای متمدن و غنی شدند و تحت تأثیر فرهنگ و تمدن آن ها حکومت ساده اسلامی را به یک امپراطوری عظیم تبدیل کردند. شیوه حکومت ساسانیان الگوی مناسبی برای دولت اسلامی بود. تشکیلات اداری ابتدایی و اولیه توسط ایرانیان تأسیس و در عصر عباسیان به اوج رسید و به سازه ای منسجم و منظم تبدیل شد. توسعه دیوان ها موجب ایجاد طبقات و مناصب جدید شد. از همان صدر اسلام با توجه به تأکید قرآن مجید و سخنان پیامبر گرامی اسلام؛ امر کتابت مورد توجه قرار گرفت و طبقه کتاب به بالاترین مرتبه اهمیت رسید و جزیی از ارکان مهم دولت به شمار آمد. با ترجمه دیوان ها به زبان عربی بر نفوذ دبیران افزوده شد. در آغاز اسلام خلفا خص معتمدی را به عنوان "کاتب" یا "مشیر" بر می گزیدند، وی که از دانش و بلاغت ادبی کافی برخوردار بود، دستورهایی وی را می نگاشت. آشنایی اعراب با قرآن مجید موجب بلاغت در انشا و زبان عرب شد. اقتباس از خطر سریانی ها و نبطی ها منجر به اخذ خط کوفی با قلم های متفاوت شد. مطالب بر روی پوست های چرم معروف به "رق" نگاشته می شد و به صورت طومار نگهداری می شد. نگارش نامه ها نیز از مقررات خاصی برخوردار بود، بعد از نام خدا، با عبارت اما بعد ... نام خلیفه مقدم بر هر نامی نوشته می شد و بعد از آوردن دعا و القاب، مضمون نامه آورده می شد. برای تایید مطالب نامه، از مهر و توقیع استفاده می شد که یکی از علایم خلافت نیز بود. از آغاز اسلامی هر کدام از خلفا سجع مهر مخصوص داشتند که متضمن نام و لقب ایشان و یا عبارتی در ستایش خداوند بود.

## کلمات کلیدی:

اسلام، کتابت، کتاب، قرون اولیه هجری، دیوان، توقیع، مهر

## لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1135455>

